

szóbeli diskurzusok megnyilatkozás-példányokra tagolása (Budapest, 1996. Akadémiai Kiadó) című munkája; s a stilisztika bevonására is akadna példa (vö. Büky László: *Nyelvjárási és költői nyelvi kitérés*. Néprajz és Nyelvtudomány XXXIII [1990.], 11–5), annál is inkább, hiszen említi a könyv, hogy a szépirodalomnak nyelvjárási elemek stilisztikai forrásai lehetnek. S éppen e kérdésnél kellene tudatosítani: a nemzeti nyelv nyelvjáráseinkből alakult ki, azonban azok lényegében maradtak olyanok, mint amilyenek voltak (Révai Miklós egykori kitételével: *vivum linguae archivum*), ám a nemzeti nyelv kialakulása után viszonylag önálló fejlődésű, tehát a nyelvjárásoktól nagyrészt független. Ami nem jelenti azt, hogy ne lennének rá hatással a nyelvjáráások, és fordítva: ne hatna valamiképp a nemzeti nyelv a nyelvjáráásokra. Az efféle hatások az utóbbi évtizedekben erősödtek, illetőleg megszűnően van az élő nyelvi archívum, amelyet nem lehet falumúzeumként föntartani. Mindezek az okok a jeles és nagy hagyományú magyar nyelvjáráskutatást és magukat a nyelvjáráskutatókat is a szociolingvisztika felé fordítják, amint ennek a jelen kötetben is számos jele van.

Hubai László: Magyarország XX. századi választási atlasza 1920–2000.

Magyarország XX. századi történelmében – időnként többé-kevésbé korlátozott formában – a parlamentáris államberendezkedés volt a meghatározó. A Horthy-korszak, az 1945–49 közötti ún. koalíciós évek és az 1990 utáni politikai rendszer jellegére, működésére nézve számos – eredményeit tekintve többségében időtálló – feldolgozás született. Napjainkra azonban egyértelművé vált olyan kutatások szükségessége, amelyek átfogó fogalmi és szempontrendszert

Minthogy tankönyvről van szó, megemlítendő kötelesség annak elmondása, hogy a könyv nyelvezete nem mindenben példamutató, például szinte kötelező normaként használja a *tudott, adott, igazolt, elfogadott, ismert, kitüntetett, ellentett* é. i. t. igeneveket, a *vonatkozó szakirodalom, a közismert, hogy* és más efféle szakmaizsargon-kifejezéseket, továbbá a *konkrét helyzet, a szimbiózisban él* pleonazmust, az *egyértelmű, a mobilizmus, a köszönhető(en)* és több más divatszót. (Mindez egyes fejezetrészek kivételével értendő, és az is, hogy néhol bőbeszédűség is jellemzi a kötetet.)

A szerzők – Balogh Lajos, Fodor Katalin, Hegedűs Attila, Juhász Dezső és Kiss Jenő, aki a szerkesztő is – a XX. század utolsó harmadának dialektológiájáról átfogó ismereteket tartalmazó könyvet tettek a felsőoktatás diákjainak és tanárainak, továbbá a magyar tudományosságnak az asztalára, amely könyv a magyar nyelvjáráskutatás jelenkori útkeresésének és nemegyszer úttalálásának is tanújele. (*Osiris Kiadó, Budapest, 2001. 454 + 50 o.*)

Büky László
a nyelvtud. doktora,
tszv. egy. doc. (JATE)

használva lehetővé teszik az összehasonlító jellegű vizsgálatokat hazai – a különböző parlamentáris időszakok összevetésével –, valamint európai, elsősorban kelet-közép-európai keretek között.

Hubai László jó érzékkel olyan területet választott kutatási feladatául – a XX. századi magyar képviselő-választások eredményeinek feltárása –, amely valóban fontos és megkerülhetetlen kiindulópontul szolgálhat későbbi munkálatok számára. Jelen sorok szerzője – ha csekély mértékben is – közreműködött az anyaggyűjtésben, így közvetlen közelről láthatta, mennyi fáradtságos, aprólékos munkával járt az adatok összeszedése, rendszerezése, a szükséges források és a

technikai háttér biztosítása. Az eredményt nézve nyugodtan ki lehet jelteni, hogy megérte: az 1920 és 1998 közötti, összesen tizenegy választás eredményét tartalmazó háromkötetes – mellesleg súlyra sem csekély – munka az utóbbi évek egyik legjelentősebb szakmai teljesítménye. Sőt, aligha tekinthető lezárt műnek. Igaz, *A XX. század választási atlasza* címet viseli, de a későbbi kiadásoknál minden bizonnyal érdemes tovább bővíteni a 2000. év utáni választások eredményeivel. Hiányzik a munkából a századelő időszaka, nem véletlenül. Ezeket a választási adatokat ugyanis egy másik, méreteit tekintve hasonló ívű – a dualizmus kori Magyarországot átfogó – kutatási program keretében lenne célszerű összegyűjteni.

Hubai Lászlót munkája során tartalmi és formai oldalról egyaránt alaposág jellemezte. Az adatok minden esetben primer forrásokra épülnek: választási jegyzőkönyvekre, vagy ennek hiányában a korabeli sajtóra. A három kötetből hiányoznak az ilyenkor nehezen elkerülhető elírások, tárgyi tévedések.

A szerző célja – bevallottan – nem egyszerűen forrásfeltárás és közlés volt. Olyan munka elkészítésére törekedett, amely a lehető legsokoldalúbban segíti azokat a szakembereket és érdeklődőket, akik valamely, a választások történetéhez kapcsolódó részterületen kívánnak további kutatásokat folytatni. Mindez persze elkerülhetetlenül a terjedelem jelentős megnövekedésével járt együtt, de megérte. Az első kötetet – a választójog történeti változásainak rövid bemutatásán túl – alapvetően a pártközpontúság uralja. Minden egyes választásnál külön-külön jellemzi az induló pártokat, és ismerteti a választási eredményeket. Számos térkép nyújt további kiegészítő információkat az egyes pártok támogatottságáról, azok területi és időbeli változásairól. Az egész műnek talán ez a leglátványosabb része. A második kötet alapvetően a választókerületekre koncentrál. Ismerteti a jelöltek névsorát, majd a szavazás

eredményét választókerületenként, a választókerületen belül pedig további bontásban településenként és pártonként. A harmadik kötet újabb csoportosítást adja az adatoknak – települések szerint. Hubai itt terjedelmi okok miatt bizonyos korlátozásra kényszerült. Csak azokat a választásokat vette figyelembe, amelyek – elsősorban a titkos szavazás biztosításával – „valóságosnak” tekinthetők. A települések közül pedig csak azokat, ahol a választójogosultak száma 1998-as állapot szerint elérte, vagy meghaladta a kétezer főt.

Jól látszik, hogy egyfajta súlyponteloszlás figyelhető meg a munkán belül. Bizonyos mértékig kevesebb információt kap az olvasó a Horthy-korszakra vonatkozóan, szemben az 1990-es évekkel. A két világháború közötti választási adatok – mint már említettük – többségükben hiányoznak a III. kötetből. Hasonló tendencia érzékelhető az I. kötet térképvázlatainál. Amíg például az 1922. évi választásról 7, az 1994. éviről már 31 térképet találunk. Ezt az aránytalanságot valamelyest enyhíti, az információgazdagságot pedig tovább fokozza, hogy a három kötet mellé egy CD is társul. A CD-n nemcsak a teljes településenkénti adattár található meg, hanem például a választójogi törvények is „1848-tól napjainkig”.

Mindössze két, aligha elkerülhető hátrányát lehet megemlíteni a választási atlasznak. Egyrészt borsos ára miatt valószínűleg nem sok tanár engedheti meg magának, hogy kizárólagos használatra beszerezze magának. Másrészt az adatoknak ilyen sokoldalú és sokszínű csoportosítása következtében bizonyos időre van szükség ahhoz, hogy az olvasó a három kötet használatát illetően kellő jártaságra tegyen szert. Természetesen ez nem vonatkozik a CD-re, amelynek egyik előnye éppen a források gyors és változatos felhasználhatóságában rejlik.

A 90-es évek a hazai történész szakmában az átfogó összegzések időszaka volt. Számos olyan monográfia, szintézis született,

amely a XX. századi magyar történelem egészét vagy kisebb-nagyobb periódusát tekintette át, s mellettük valamelyest háttérbe szorultak a történetírás egyéb területei. Hubai László munkája egyfajta jelzőként is felfogható, és remélni lehet, hogy az egyébként

szép hagyományokra visszatekintő forrásfeltáró, adatgyűjtő munka is új lendületet fog venni a második évezred elején. (*Napvilág Kiadó, Budapest, 2001. ... o.*)

Püski Levente

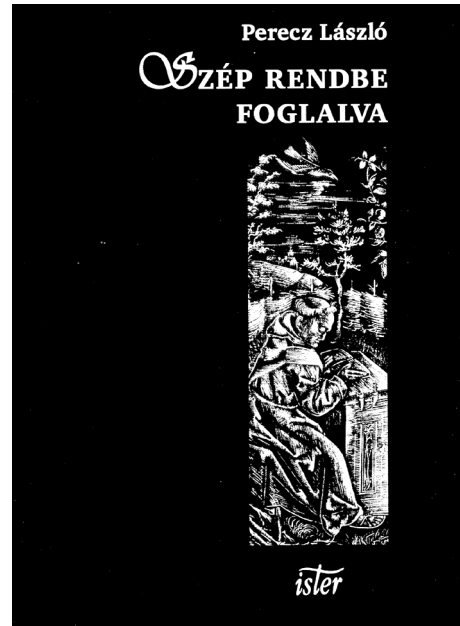
PhD., egy. doc. (Debreceni Egyetem)

Perecz László *Szép rendbe foglalva*

Arcképvázlatok a magyar filozófia történetéből

A kötet egészét a szerző Poszler Györgynek ajánlotta, ez nagyon jellemző, és messzemenően indokolt. Poszler ugyanis – akinek nemrégiben ünnepeltük a 70. születésnapját – oly módon formálta munkásságában az esszének a magyar filozófiai irodalomban hagyományos műfaját, hogy bár bizonyos fokú szubjektivitást a látásmódban meghagyott, a szubjektívizmust következetesen száműzte, s esszéisztikus stílusban írt tanulmányait a tudományos objektivitás és a tudományban szokásos apparátus minden kellékével ellátta. Ezáltal nemcsak az „esszé”-műfaj kulisszái mögé bújó tudománytalanság (neveket hadd ne említsünk) módszerét utasította el, de az olyan nagyok, mint Lukács György vagy Karácsony Sándor esszéisztikus írásainak ama sajátosan „filozofikus” módszerével is szakított, ahol végső soron többet tudunk meg az esszé szerzőjéről, mint a tárgyáról – miközben a gondolatgazdagságot és a megformálás igényességét persze megtartotta. A tartalmi és stílári megformáltság ugyanezen – s mondhatni következetesen és sikeresen megvalósított – igénye jellemzi Perecz László írásait is.

A tizenkét esszé tizenkét magyar filozófusról (vagy: filozófiai íróról) készült. A „szép rendbe” foglaltságot szolgálja az Előszó, az Utószó és a függelékként megadott Hivatkozások alapos jegyzetapparátusa. Az Utószó, *Magyar filozófia* címmel, a szerzőnek egy

angol filozófiai enciklopédia számára készített szócikke, mely a következőképpen szakaszolja a magyar filozófia történetét: Kezdetek (Temesvári Pelbárt és Apácai Csere János), Viták és teljesítmények (Kant-vita, Hegel-vita, Erdélyi és Eötvös), Az intézményrendszer kiépülése és működése (Alexander, Böhm, a fiatal Lukács és a Vasárnapi Kör, valamint Pauler és Prohászka), A kommunizmus évtizedei (a marxista Lukács és a Budapesti Iskola, továbbá Lakatos, Bibó és Hamvas), végül 1989 után (a mai helyzet). A szócikkben még említésre kerülő filozófusok közül a kötetben külön írást szentel a szerző Mannheim Károlynak, bár Hauser Arnoldnak (és Lakatos Imrének) sajnos már nem – továbbá a sajnálatosan nem is említett Fülep Lajosnak és Karácsony Sándornak sem. Pedig